

TALOUSARVION 2024 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2024-2026 LAADINTAOHJE

Kunnanhallitus 21.8.2023 § 107

Toimielimille

TALOUSARVION 2024 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2024-2026 LAADINTAOHJE

Yleistä

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talous ja velvoitteet. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma, jonka ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Talousarviossa ja –suunnitelmassa on hyväksyttävä kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Talousarvion raami perustuu vuoden 2023 talousarvion ulkoiseen taloussuunnitelmaan huomioiden tuloarvio- ja määrärahamuutokset sekä talousarvioennustetta laadittaessa havaitut muutokset. Lemin kunnan taloussuunnittelussa on keskityttävä oman toiminnan mahdollisimman taloudelliseen järjestämiseen. Talousarviovalmistelu vuodelle 2024 tapahtuu tämän hetken toiminnan ja aiemmin tehtyjen ratkaisujen pohjalta. Tuloarviot ja määrärahat tulee arvioida talousarvio- ja suunnitelmaehdotukseen realistiselta pohjalta. Tilikauden tulos on 0 €, mutta tavoitteena on muutosneuvottelujen kautta saada aikaan pysyviä säästöjä, ja saada tulos reilusti ylijäämäiseksi.

Talousarvion tulee pohjautua kunnanvaltuuston hyväksymään kuntastrategiaan ja siinä on huomioitava aiemmin tehdyt muut ratkaisut mm. talouden tasapainottamisohjelma 2022-2024 ja valtuustoaloitteet, jos niillä on sitovia kustannusvaikutuksia. Käynnistyvien muutosneuvotteluissa sovittavien ratkaisujen tulee sisältyä lopulliseen talousarvioesitykseen.

Talousarvio 2024 raamia haastaa mm. palkoissa sovitut korotukset ja yleinen kustannus- ja korkotason nousu. Sote-uudistuksen vaikutukset näkyvät erityisesti tämän vuoden käyttötaloudessa, jossa tulojen sekä menojen taso ja rakenne muuttuivat tehtävien siirryttyä hyvinvointialueille sekä rahoituksen valtiolle. Muutosten vuoksi kuntataloutta on vaikea ennustaa ja siirtolaskelmat tulevatkin tarkentumaan vielä lopullisten tilinpäätöstietojen myötä. Siirtolaskelmat päivitetään lopullisiksi marraskuussa 2023, kun vuoden 2022 verotus on valmistunut. Vuonna 2025 TE-palvelu-uudistus lisää kuntien valtionosuuksia. Uudistus laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa myös kuntatalouden toimintamenoja.

Talousarviotilien sisällöstä on ohjeistettu aurakäsikirjassa <https://www.valtiokonttori.fi/maaraykset-ja-ohjeet/kuntien-ja-kuntayhtymien-automaattisen-talousraportoinnin-kasikirja-aura/>.

Talousarvio laaditaan 100 euron tarkkuudella. Tuloarviot ja määrärahat ovat ilman arvonlisäveroa. Verollisia hintoja käytetään vain niissä menoissa, jotka ovat vähennysrajoitusten alaisia (ns. kunnan oma käyttö).

Myös suunnitelmavuodet 2025 ja 2026 tulee arvioida tiedossa olevien muutosten osalta.

Kuntaliitto on päivittänyt talousarviosuositusta. Tässä suosituksessa annetaan käytännön ohjeita ja malleja, joita kunnat voivat soveltaa omaan toimintaansa. Suositus löytyy osoitteesta:

TALOUSARVION 2024 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2024-2026 LAADINTAOHJE

<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2165-kunnan-ja-kuntayhtymän-talousarvio-ja-suunnitelma>.

Talousarvion rakenteista on säädetty, että talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosat sekä investointi- ja rahoitusosat. Talousarvion käyttötalousosa laaditaan tili, kustannuspaikka-projektitasolla Accuna-järjestelmän budjetointisovellusta käyttäen. Accuna budjetoinnista annetaan erillinen käyttäjäohje.

KÄYTTÖTALOUSOSA

Palkat ja sivukulut, työllistetyt

Kunta-alan työehtosopimus kaudelle 1.5.2022 – 30.4.2025 on hyväksytty 8.6.2022. Raamissa on varauduttu kustannustason nousuun. Palkkamäärärahat on syytä tarkistaa vastaamaan tiedossa olevia virka- ja työsopimuksia käyttäen Accuna Budjetoinnin palkkataulukoita budjetoitaessa vakinainen ja määräaikainen henkilöstö. Vuoden 2024 KVTES yleiskorotus on yhteensä 2,27 %, paikallinen erä 0,73 % ja kehittämisestä 0,6 %. OVTES kehittämisohjelman keskitetty erä 0,4 %, yleiskorotukset 0,77 % ja 1,5 %, paikallinen erä 0,73 % ja kehittämisestä 0,6 %.

Luottamushenkilöiden kokouspalkkiot on palautettu vuoden 2022 tasoon eli 2023 kokouspalkkioiden puolittamista ei ole raamissa. Työllistettävien palkat kohdistetaan aiheuttamisperiaatteen mukaisesti työllistettävälle kustannuspaikalle ja niihin saadut palkkatuet samalle kustannuspaikalle. Työllistettävien palkkoja, tunti- ja urakkapalkkoja ja siviilipalvelusta suorittavien määrärahoja ei ole sisällytetty raamiin. Toimialojen tulee huomioida talousarvioissaan nämä edellä mainitut palkkojen erät sekä varaukset sijaisten palkkoihin.

Accuna-järjestelmän budjetointisovellus laskee automaattisesti palkkaperusteiset henkilösivukulut. Työntäjän sosiaalivakuutusmaksusuudet pohjautuvat osin Kuntaliiton ennusteeseen ja niitä tarkistetaan tarvittaessa.

- Palkkaperusteinen eläkemaksu	
Kunta-alan eläkejärjestelmä	17,5 %
Valtion eläkejärjestelmä	16,5 %
- Sairausvakuutusmaksu	1,5 %
- Tapaturmavakuutusmaksu	0,5 %
- Työttömyysvakuutusmaksu	1,5 %
- Taloudellinen tuki	0,04 %

Tasausmaksu raportoidaan ensimmäistä kertaa osana kuntien ja hyvinvointialueiden tilikaudelta 2023 raportoitavia tietoja. Tasausmaksu merkitään kirjanpidossa henkilösivukulujen ryhmään tilille 4110 Eläkevakuutusmaksut. Kunnassa kirjataan tasausmaksu varsinaisille palveluluokille eli kustannuspaikoittain. Tasausmaksu kirjataan henkilöstömenojen suhteessa. Keva on arvioinut Lemin kunnan tasausmaksun määräksi 165 600 euroa. Tasausmaksu budjetoidaan sen jälkeen, kun palkat on talletettu Accuna budjetointiin.

Muut tehdyt muutokset raamissa

Talouden tasapainottamisohjelman toimenpiteet, jotka on huomioitu raamissa 2024:

TALOUSARVION 2024 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2024-2026 LAADINTAOHJE

	2022	2023	2024
Tulot			
Omaisuuuden myynti	150 000	200 000	200 000
Menot			
Pankkien palvelumaksut		3 330	3 330
Luovuttu taksilinjat	7 500	14 500	14 500
Kokouspalkkioiden puolittaminen		22 800	
Yhdysluokan purkaminen		45 000	45 000
Kirjamäärärahojen vähennys	4 500	4 500	4 500
Lehtimäärärahojen vähennys	1 000	1 000	1 000
Kirjaston henkilöstöjärjestelyt		37 700	37 700
Kirjasto johdonsopimus	4 100	4 100	4 100
Menot, säästövaikutus	17 100	132 930	110 130
Tulojen lisäys, menojen säästö	167 100	332 930	310 130

Raamista on poistettu omaisuuden myynti 200 000 euroa, koska varovaisuuden periaatteella ei ole syytä budjetoida tuloja, jotka ovat epävarmoja. Vaihto-omaisuustonttien myynti käsitellään myyntituottoina ja tontin tasearvo varaston muutoksena.

Sisäiset veloitukset

Talousarvion raami on laadittu ainoastaan ulkoisten erien osalta. Käytännössä talousarviossa huomioidaan myös sisäiset erät. Ainoastaan raamiin vertaaminen tapahtuu pelkästään ulkoisten erien osalta. Sisäiset erät tarkistetaan ennen lopullisen talousarvioesityksen 2023 laatimista. Sisäiset veloitukset lasketaan talousasiantuntijan toimesta ulkoisten erien jälkeen.

Lautakunnan esitys vuoden 2024 talousarvioksi

Talousarviossa perusteluina esitetään tulosalueen palvelusuunnitelma ja sen mahdolliset painopistealueet, sitovat tuloarviot ja määrärahat sekä sitovat määräykset ja tavoitteet. Tavoitteita ja mittareita määriteltäessä on kiinnitettävä huomioita siihen, että toteutumisen mittaaminen on mahdollisimman yksiselitteistä ja luotettavaa. Jokaista strategista tavoitetta kohden tulisi olla 1–2 tavoitetta/toimenpidettä. Tavoitteet ovat väline, jolla kunnanvaltuusto ohjaa toimintaa. Ehdotuksen laatijat vastaavat siitä, että euromääräinen ehdotus ja tavoitteet vastaavat toisiaan.

Johtoryhmä työstää tavoitteille ja mittareille yhtenäisen esittämistavan talousarviokirjaan ja käyttösuunnitelmaan. Johtoryhmä valmistelee tarkemmat ohjeet, kuten lomakepohjat ja ohjeistaa kunkin toimielimen käytännön työn valmistelun.

TULOSLASKELMAOSA

TALOUSARVION 2024 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2024-2026 LAADINTAOHJE

Verotulot

Kunnan verotulot raamissa perustuvat Suomen Kuntaliitolta huhtikuussa saatuun veroennustekehikkoon. Verotuloarvoja päivitetään talousarviovalmistelussa viimeisimpään arvioon. Tuloveroprosenttina on käytetty 9,4 (vuonna 2023 on 9,36) ja kiinteistöveroprosentit vuoden 2023 tasossa.

Yhteenveto						
TILIVUOSI	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**
Verolaji						
Kunnallisvero	10 528	10 210	5 343	5 143	5 270	5 439
Muutos %	10,4	-3,0	-47,7	-3,7	2,5	3,2
Yhteisövero	685	635	379	315	336	353
Muutos %	49,7	-7,3	-40,4	-16,9	6,7	5,0
Kiinteistövero	942	987	1 004	1 007	1 007	1 007
Muutos %	11,7	4,8	1,7	0,3	0,0	0,0
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	12 155	11 832	6 726	6 465	6 613	6 799
Muutos %	12,2	-2,7	-43,2	-3,9	2,3	2,8

Valtionosuudet

Kunnan valtionosuudet ovat Kuntaliiton 11.8.2023 päivittämästä aineistosta Kuntien valtionosuudet 2024. Sotesiirtolaskelmien päivitys tulee elokuun lopulla. Vos-laskelmia seurataan talousarvion laadinnan aikana ja tarkistetaan talousarvioehdotukseen. Raamissa Opetus- ja kulttuuritoimen vos on vuoden 2023 mukaisena.

5501 Peruspalvelujen valtionosuus ilman tasausta (sis. sote-erät)	5502 Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasausta	Kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä (F+G)	Kotikunta- korvaus, netto	5890 Veromenetyksen korvaus	Opetus- ja kulttuuritoimen vos	Valtionosuudet pl kotikuntakorvaus
434 450	1 302 714	1 737 164	43 133	520 567	-584 974	1 672 757

Suunnitelman mukaiset poistot

Suunnitelman mukaiset poistot esitetään kunnan tuloslaskelmassa. Poistot on laskettu raamiin käyttöomaisuuskirjanpidossa olevan vuoden 2023 aineiston perusteella. Poistot tulee tarkistaa vuoden 2023 ja 2024 aikana valmistuvien investointihankkeiden osalta.

TALOUSARVION 2024 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2024-2026 LAADINTAOHJE

INVESTOINTIOSA

Investointimenoa ovat uudisrakentamiseen tai ne perusparantamiseen liittyvät menot, jotka parantavat hyödykkeen tulon- tai palveluntuottamiskykyä alkuperäistä suuremmaksi. Lemin kunnan investointiraja on 5 000 euroa. Ensikertainen kalustaminen uudisrakentamisen tai perusparannuksen yhteydessä tekee kukin toimitilin omalta osaltaan. Rakennuksiin liittyvät investointiesitykset sisältyvät teknisen lautakunnan talousarvioon.

Investointiesityksistä tulee tehdä esitykset hankkeittain ja perustelut toteuttamistarpeesta. Jos investoinnin toteutuminen kohdistuu kahdelle tai useammalle suunnitteluvuodelle, ilmoitetaan investoinnin kustannusarvio ja sen jaksotus suunnitteluvuosille. Hankkeen perusteluissa valtuusto voi antaa hankevastaavalle toimivaltuuden tarkistaa hankintamenon jaksottamista myöhemmin kokonaiskustannusarvion rajoissa. Investointimenon budjetoidaan suoriteperusteisesti varainhoitovuodelle, jona investoinnin kohteena oleva hyödyke tai valmistusastetta vastaava osa siitä arvioidaan otettavan vastaan. Sisäiset hankinnat käsitellään valmistuksena omaan käyttöön. Talousarvion investointiosaan budjetoidaan investointiin saatu rahoitusosuus, joka voi olla valtionosuutta tai muuta rahoitusosuutta

Talousarvion 2023 yhteydessä määritetyt investointiosan määrärahat vuodelle 2024 olivat:

	Kustannus-			
Kunnanhallituksen investoinnit	arvio	Ta 2023	Ts 2024	Ts 2025
Maaomaisuuden myynti	100 000	100 000		
Etuosto-oikeuden käyttäminen/maa-aluevaihdot	-15 000	-5 000	-5 000	-5 000
Maanhankinta, netto	-15 000	95 000	-5 000	-5 000

TALOUSARVION 2024 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2024-2026 LAADINTAOHJE

	Kustannus-			
	arvio	Ta 2023	Ts 2024	Ts 2025
Teknisen lautakunnan investoinnit				
Ajoratamerkinnot Raikulitie	6 000	6 000	0	0
Ajoratamerkinnot Juvolantie	6 000	0	0	6 000
Liikennemerkkit (360 kuvauksen mukaisesti)	6 000	0	6 000	0
Päällysteiden korjaukset Iitiä	10 000	10 000	0	0
Päällysteiden korjaukset Kirkonkylä	55 000	0	55 000	0
Päällysteiden korjaukset Kuukanniemi	10 000	0	0	10 000
Asfaltointi Tuomelanpellontie jk+pp	45 000	0	45 000	0
Hankeryhmä: Liikenneturvallisuus	138 000	16 000	106 000	16 000
Rakennusvalvontaohjelmisto	20 000	20 000	0	0
Hankeryhmä: Hallinnon investoinnit	20 000	20 000	0	0
Koulukeskuksen katto ja aurinkovoimala	230 000	85 000	85 000	60 000
Koulukeskuksen LVI työt	115 000	15 000		100 000
Keittiökäluusteet koulukeskus	45 000	10 000	15 000	20 000
Kuukanniemen koulun LVI työt	19 000	19 000		
Kouluinvestoinnit	409 000	129 000	100 000	180 000
Hyvinvointiaseman lattian vaihto	40 000	0	10 000	30 000
Hyvinvointiaseman investoinnit	40 000	0	10 000	30 000
Kuukanniemen päiväkodin lattian vaihto	25 000	0	10 000	15 000
Iitiän päiväkodin viilennys	20 000	20 000	0	0
Päiväkoti-investoinnit	45 000	20 000	10 000	15 000
Kirjaston LVI työt	6 000	6 000	0	0
Kirkonkylän frisbeegolfrata	10 000	0	10 000	0
Kuukanniemen kuntoportaat	10 000	10 000	0	0
Matonpesupaikkojen kehittäminen	16 000	16 000	0	0
Hanke toteutuu mikäli avustus on vähintään 50%	-8 000	-8 000	0	0
Laiturit Kirkonkylä (Kuukanniemi ja Kleminranta)	35 000	10 000	15 000	10 000
Melontareitti	22 950	7 650	7 650	0
Melontareitti, hanketuki	-6 750	-2 250	-2 250	0
Sivistyksen ja liikunnan investoinnit	85 200	39 400	30 400	10 000
Tekninen varikko (piennarleikkuri)	8 000	8 000	0	0
Teknisen kalustoinvestoinnit	8 000	8 000	0	0
Vesiverkoston verkostonmallinnus	75 000	75 000	0	0
Vesiverkoston paineenkorotus	25 000	0	25 000	0
Vesiverkoston sähkö	70 000	0	0	70 000
Vesilaitosinvestoinnit	170 000	75 000	25 000	70 000
Palolan pumpaamon sähkökeskus	25 000	25 000	0	0
Teollisuustien pumpaamon sähkökeskus	75 000	0	75 000	0
Juuresahon pumpaamon sähkökeskus	30 000	0	0	30 000
Viemärlaitosinvestoinnit	130 000	25 000	75 000	30 000
Tekninen lautakunta				
Investointitulot	14 750	10 250	2 250	0
Investointimenot	-1 059 950	-342 650	-358 650	-351 000
Nettoinvestoinnit	-1 045 200	-332 400	-356 400	-351 000

TALOUSARVION 2024 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2024-2026 LAADINTAOHJE

Talousarvion laadinta-aikataulu:

tuloarviot ja määrärahat Talgraf Accuna Budjetointi -ohjelmassa

Ulkoiset erät viimeistään su 1.10.2023 mennessä

Talusasiantuntija laskee sisäiset erät.

Kokonaisuuden tarkastelu johtoryhmässä 10.10.2023

Tavoiteaikataulu kokouksille:

Tilannekatsaus valmistelusta kunnanhallitus 23.10.2023

Lautakuntakäsittelyt 23.10 alkavalla viikolla

Kunnanhallitus 13.11.2023 (vuoden 2024 veroprosentit ilmoitetaan viim. 17.11.)

Kunnanvaltuusto 27.11.2023

Lisätietoja saa kunnanjohtajalta ja talusasiantuntijalta.

	Tilinpäätös 2022	Muutettu TA	Toteuma 06/2023	RAAMI 2024	Raami - Muutettu TA
Myyntituotot	989 134	605 600	341 966	507 600	-98 000
Maksutuotot	141 690	149 900	69 231	142 400	-7 500
Tuet ja avustukset	403 553	218 500	239 441	67 500	-151 000
Muut toimintatuotot	294 957	338 600	149 040	239 800	-98 800
Valmisteverastojen muutos	0	0	-2 097	0	0
TOIMINTATUOTOT	1 829 333	1 312 600	797 581	957 300	-355 300
Henkilöstökulut	-5 361 878	-5 152 200	-2 695 788	-5 088 402	63 798
Palvelujen ostot	-13 311 573	-1 923 600	-934 538	-1 892 200	31 400
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-718 429	-742 800	-393 938	-742 805	-5
Avustukset	-590 533	-351 900	-119 623	-341 900	10 000
Muut toimintakulut	-292 831	-298 100	-171 391	-298 100	0
TOIMINTAKULUT	-20 275 245	-8 468 600	-4 315 277	-8 363 407	105 193
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	-18 445 911	-7 156 000	-3 517 697	-7 406 107	-250 107
Verotulot	11 832 338	6 577 000	3 731 837	6 465 000	-112 000
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	4 167 856	389 400	201 360	434 000	44 600
Muut valtionosuudet	3 077 896	1 188 100	617 408	1 238 200	50 100
Valtionosuudet	7 245 752	1 577 500	818 768	1 672 200	94 700
Korkotuotot	3 444	3 800	6 027	12 000	8 200
Muut rahoitustuotot	21 062	2 200	7 340	2 200	0
Korkokulut	-71 515	-98 400	-29 724	-122 200	-23 800
Muut rahoituskulut	-7 205	0	-3 232	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut	-54 215	-92 400	-19 589	-108 000	-15 600
VUOSIKATE	577 964	906 100	1 013 320	623 093	-283 007
Suunnitelman mukaiset poistot	-559 241	-623 100	-313 083	-623 100	0
Poistot ja arvonalentumiset	-559 241	-623 100	-313 083	-623 100	0
TILIKAUDEN TULOS	18 723	283 000	700 237	-7	-283 007
YLIJÄÄMÄ / ALIJÄÄMÄ	18 723	283 000	700 237	-7	-283 007